

Сухорукова Л.А.

викладач кафедри ДІЗВК, Харківська
державна академія дизайну і мистецтв

Анімаційні музичні ролики як засіб формування екологічної свідомості

Анотація. Дана робота — спроба систематизувати інформацію з різних джерел за темою впливу мультимедійного дизайну і, зокрема, мультимедійних роликів, на формування екологічної свідомості людини або що побічно зачіпають досліджувану проблему; розуміння структури, ролі, перспектив використання мультимедійного дизайну в екологічному напрямі; затвердження нової системи цінностей в дизайні. У статті розглянуті питання формування екологічної свідомості, в основі якого лежить екологічна інформація; екологічна пропаганда, в якій продукти дизайну повинні виступати стимуляторами екологічної свідомості, наочними аргументами на користь екологічного та економного споживання; виявлені функції та завдання дизайнера в проектуванні анімаційних роликів в області мультимедіа. Проведено аналіз музичних анімаційних роликів на екологічну тематику.

Ключові слова: екологія, екологічна свідомість, екологічний підхід, технології, екологічні анімаційні ролики, еко-арт.

Аннотация. Сухорукова Л. А. Анимационные музыкальные ролики как средство формирования экологического сознания. Данная работа — попытка систематизировать информацию из различных источников на тему влияния мультимедийного дизайна и, в частности, мультимедийных роликов, на формирование экологического сознания человека или косвенно затрагивающие исследуемую проблему; понимание структуры, роли, перспектив использования мультимедийных дизайнов в экологическом направлении; утверждение новой системы ценностей в дизайне. В статье рассмотрены вопросы формирования экологического сознания, в основе которого лежит экологическая информация; экологическая пропаганда, в которой продукты дизайна должны выступать стимуляторами экологического сознания, наглядными аргументами в пользу экологического и экономного потребления; выявлены функции и задачи дизайнера в проектировании анимационных роликов в области мультимедиа. Проведен анализ музыкальных анимационных роликов на экологическую тематику.

Ключевые слова: экология, экологическое мышление, экологический подход, технологии, экологические анимационные ролики, эко-арт.

Annotation. Sukhorukova L.A. Animated music videos as a form of ecological consciousness. This research is an attempt to systemize information containing in various sources concerning the influence of multimedia design and multimedia animation in particular on the ecological awareness of person or indirectly touching upon the problem; understanding of structure, role and perspectives of using multimedia design in ecological area; stating the new system of values in design. The following were researched in the work: ecological awareness forming questions, ecological education, in which design products must play a role of ecological awareness booster and visual arguments for saving consuming; designer functions and tasks were stated in the multimedia products creation. The analysis of musical animation ecological movies were done.

Keywords: ecology, environmental awareness, ecological approach, technology, environmental animations, eco-art.

Надійшла до редакції 29.03.2012

Зв'язок роботи з науковими програмами. Дослідження виконуються згідно з тематичним планом наукових робіт та проектів Харківської державної академії дизайну і мистецтв, і саме воно є складовою частиною держбюджетної теми: «Логіко-семіотичне моделювання візуального простору: культурні і філософські аспекти», затвердженої Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці, які розкривають різні аспекти даної теми, можна умовно розділити на три групи: 1) праці, присвячені історії та теорії дизайну; 2) роботи з теорії та практики екологічного руху, 3) дослідження, що розглядають питання дизайну і екології в суміжних галузях знання — психології, економіки, соціології.

Присвячені питанням екології, її філософським і теоретичним аспектам наукові дослідження В.І. Вернадського, Н.Н. Моисеева, Р. Карсон, П. Елриха, Т. Мальтуса, Б. Коммоиера найповніше відображають динаміку взаємного впливу людини і навколишнього середовища.

Проблема екологічного напрямку в дизайні досліджується в роботах російських дослідників Шитикової І.Б. [7], Карпової І.Н. [3], Медведева В.Ю. [8]. В цих роботах розглядаються питання формування екологічної свідомості, виховання екологічної свідомості, як складного багатогранного процесу. Екологічний дизайн розглядається як вид проектної діяльності.

Теоретичному осмисленню дизайну присвячені роботи К.М. Кантора, О.І. Генісаретського, Г.Г. Кур'єрової, Т.М. Фурсової, К.А. Кондратьєвої, М.А. Коники, В.Л. Глазичева, Н.В. Воронова, Б.Г. Бархина, В.Ф. Сидоренка, а також зарубіжних авторів Д. Еллінгтона, Д. Хайлес, В. Папанека, Д. Нельсона, Б. Фуллера та інших.

Опосередковано, через літературні твори, екологічна проблематика, пов'язана з предметним світом соціальною динамікою, психологічною складовою, розглядається в роботах Д. Оруелла, А. Ван Вогтома, Ж. Клейна, С. Лема, П. Акройда та інших авторів.

Актуальність. В умовах розвитку техногенної цивілізації прогресує так звана криза свідомості, яка проявляється у прагматичному, утилітарному протиставленні соціального світу природному. Відбувається знецінення життя, що стає товаром, об'єктом перетворення з боку людини з метою задоволення своїх матеріальних потреб. Актуальність даного дослідження полягає в необхідності формування нової екологічної свідомості дизайнера в області мультимедіа, що визначає світоглядний характер ставлення людини до природи як форми існування життя за допомогою створення та використання продуктів мультимедійного дизайну.

Новизна дослідження. Визначення ролі екологічного дизайну в сучасній проектній практиці створення музичних анімаційних роликів. Проведено аналіз роликів присвячених екологічним проблемам. Здійснено класифікацію анімаційних екологічних роликів за засобами виконання.

Мета статті — визначити актуальність і місце мультимедійного дизайну у висвітленні та формуванні екологічної свідомості людини. Розглянути роль екологічного дизайну в сучасній проектній практиці мультимедійного продукту.

Основний зміст

Наш час можна назвати епохою дизайну. Зростання досягнень в галузі високих технологій, розвиток програмних інтерфейсів, віртуальна реальність, нанотехнології, комп'ютеризація — все це і багато іншого говорить про стрімкий прогрес і безмежність людської думки. XX століття зіграло вирішальну роль в остаточному затвердженні дизайну як проектно-художньої діяльності, а науково-технічний прогрес продовжує вносити свої корективи у розуміння естетики. Заклопотаність суспільства екологічними проблемами стала однією з причин формування нової концепції в дизайні, яка радикально переглядає засоби, методи і цінності дизайну. Ця концепція передбачає включення дизайнерського проекту в реально існуючий культурний контекст з урахуванням екологічних факторів.

Руйнування природного середовища в різноманітних формах перетворилося в світової процес, наслідки якого призвели до необхідності кардинальних змін у багатьох галузях людської діяльності. Сучасні філософи, соціологи, екологи, культурологи вважають, що ми живемо в епоху зміни цивілізацій: індустріальна цивілізація змінюється новою, яка отримала назву «постіндустріальна ера», «інформаційна цивілізація», «екологічна цивілізація», «ноосфера».

У міру розвитку суспільства постійно розширюються і ускладнюються завдання дизайнерів. Починаючи з 1970-х рр.. виник екологічний напрямок в дизайні, який став відгуком на негативні наслідки технічного прогресу. Він орієнтований на активний вплив дизайну на охорону і відновлення природного середовища. «Экологический подход в дизайне явился реакцией на стихию научно-технической революции. Рассматриваемый с этой точки зрения, экологический дизайн — одно из направлений всемирного экологического движения, в задачи которого входит охрана и восстановление окружающей среды» [6].

Екологічний підхід в дизайні став принципово новим, поставивши перед дизайном абсолютно нові завдання і з'явився реакцією на стихію науково-технічної революції.

Як відзначає І.Б. Шитикова: «Экологическая ориентация привела к утверждению новой системы ценностей в дизайне. В основе формирования экологического сознания лежит экологическая информация, агитация потребителя в пользу «органичного образа жизни», т.е. экологическая пропаганда. Продукты дизайна должны выступать стимуляторами экологического сознания, наглядными аргументами в пользу экологического и экономного потребления» [7].

Дуже важливим напрямком екологічного руху є і екологія культури. «Культурологический подход в дизайне рассматривает дизайн-деятельность как закономерный продукт развития человеческой культуры, высоко оценивая способность дизайна не только к инновациям, но и к воссозданию традиционных ценностей. С точки зрения данного подхода дизайн является закономерным продуктом развития культуры предшествующих эпох, поэтому сохранение традиций представляется необходимым условием гармоничного развития дизайна» [4]. Екологічно орієнтований дизайн звертається до традицій матеріальної і духовної культу-

ри регіону. Імідж національної ідентичності є зараз запорукою успіху дизайну на міжнародному ринку. Однак традиції культури інших народів, особливо «екзотичних» регіонів, привертають сучасних творців нітрохи не менше, ніж власні. Інші культури є практично невичерпним джерелом творчості в дизайні.

З кожним днем проблема екології постає в суспільстві все гостріше, а значення екологічного підходу в дизайні зростає з кожним роком. Сьогодні все більше уваги звертається на два основні чинники сучасного світового процесу: з одного боку, це бурхливий розвиток науково-технічного прогресу, з іншого — викликані ним соціальні та екологічні проблеми. Технічний світ стає все більш автономнішим, нові засоби виробництва і проектування, що з'явилися в століття комп'ютерних технологій, а також нові матеріали створюють умови для технічного світу, який самостійно організується. «Друга природа» загрожує виявитися єдиною, про що реально свідчить наростаючий процес фізичного витіснення природної природи. Експансія нових технологій в найрізноманітніших галузях культури та побуту, нові тенденції в сфері споживання і способу життя створюють передумови для корінних соціально-культурних змін.

У сферу екологічного дизайну сьогодні залучаються найрізноманітніші явища художньо-конструкторської практики. Під екологічними розуміють будь-які концепції дизайну, спрямовані, в тому чи іншому плані, на гармонізацію відносин людини з навколишнім світом. Саме в ціннісних установах найбільш найяскравіше проявляються відмінності багатьох концепцій екологічної спрямованості. В області нової екологічної естетики розробки ведуться вже досить давно, в галузі мультимедійного дизайну вже вироблені деякі вельми примітні принципи. Згідно з цими принципами продукти дизайну повинні бути такими, які чуттєво сприймаються та є привабливими; сприятливо впливають на психіку людини, передаючи йому відчуття спокою, природності, розкутості; викликають позитивні емоції; надають людині можливість творчості, вільного самовираження; а також виступають стимулятором екологічної свідомості, наочним аргументом на користь екологічного і економічного споживання.

Екологічний напрямок в дизайні в цілому заслуговує на найсерйознішу увагу і розвиток. У завдання екологічного дизайну включаються, з одного боку, вдосконалення сформованої екологічної ситуації шляхом створення продуктів, що відповідають вимогам екології природи, людини і культури, з іншого — цілеспрямований розвиток самого суспільства, можливе стимулювання в ньому органічності й емоційності. Представники екологічного напрямку в дизайні сподіваються, що таким чином зможуть змінити сформоване в суспільстві ставлення до матеріальних цінностей, сприяти затвердженню пріоритету духовних, творчих та інтелектуальних цінностей. На думку Медведєва В.І., можна виділити три рівні екологічної свідомості [8]: базова або загальна екологічна свідомість (буденне); науково обґрунтована екологічна свідомість; професійна екологічна свідомість. Завданням формування екологічної свідомості є: засвоєння норм і правил екологічно обґрунтованої взаємодії з навколишнім світом, трансформація значної їхньої частини ще в ранньому віці людини, тобто форму-

вання екологічної свідомості у дітей; наявність потреби в набутті екологічних знань, орієнтація на практичне їх застосування; необхідність у спілкуванні з представниками тваринного і рослинного світу, співпереживання їм, прояв доброти, чуйності, милосердя до людей, природи, дбайливе ставлення до всього навколишнього; прояв естетичних почуттів, вміння та потреби бачити і розуміти прекрасне, потреби самовираження у творчій діяльності; прояв ініціативи у вирішенні екологічних проблем найближчого оточення.

Сучасні засоби масової інформації грають важливу роль у поширенні екологічних знань серед населення. Мультимедійні ролики займають провідне місце у формуванні екологічного світобачення широкої глядацької аудиторії. З кожним роком стає все актуальнішою культурна, виховна функція в дизайні мультимедіа, яка доносить інформацію про актуальні екологічні проблеми. Часто екологи та організації, що займаються екологічними проблемами, недооцінюють засоби масової інформації як потужне джерело сили, здатної багато вирішувати в області охорони навколишнього середовища, при подачі екологічної інформації. «Глобальные экологические проблемы часто начинаются с локальных проблем» [3].

Найбільш поширені і затребувані в екологічному освіті соціальні анімаційні ролики. На сьогоднішній день існують велика кількість відео та анімаційних роликів присвячені насущним екологічним проблемам, які пропагують «зелений» засоби життя, мета яких пробудити любов до природи і бажання зберегти її неповторну красу. Таки ролики є одним з аспектів візуального мистецтва (еко-арт). Музика у супроводженні візуальних образів впливає на органи почуттів глядача в ході перегляду ролика. Дизайнер повинен бачити своє завдання в об'єднанні естетики, технології та екологічного аспекту при створенні подібного продукту. У цих роликах знаходять відображення взаємозв'язку світу природи і людини, показується краса навколишнього світу, його тендітність, а також негативні наслідки для природи і людини бездумної і безвідповідальної споживацької діяльності. Людина, спостерігаючи красу навколишнього світу, розуміє, що це — мистецтво, яке ні з чим не можна порівняти. Тому, тільки зародившись як поняття, екологія стала нерозривно пов'язаною з творчістю. Море, ліси, скелі, квіти, птахи — все це стає джерелом натхнення. Так сформувалися жанри екологічного мистецтва. Екологічні ролики займають одну з найбільш значимих ніш. У мережі Інтернет існують портали екологічного відео, соціальної реклами на тему екології та природи, пропаганда екологічної грамотності та дбайливого ставлення до навколишнього світу.

По способу виконання можливо розрізняти ролики на знімальні інформаційні відеоролики; знімальні постановочні відеоролики, анімаційні ролики: мультиплікаційні (класична покадрова анімація, пісочна анімація, лялькова анімація); графічні (з використанням 3D і 2D комп'ютерної графіки), flash-ролики; комп'ютерні ефекти. Це розділення дуже умовне, комп'ютерна графіка та анімація часто створюють змішані техніки ролика. Все визначається поставленим завданням, сценарієм.

Розглянемо деякі приклади.

Анімаційний музичний ролик «Бережи». Пісочна анімація. Проект корпорації «Біосфера» Ролик про те, що нам небайдуже майбутнє планети. Ставить запитання: Чи готові Ви змінювати свої звички заради покращення екологічної ситуації (Рис. 1).

Анімаційний музичний ролик «Глобальне потеплення». 3D анімація, анімація персонажу (Рис. 2). Анімаційний анімаційний екологічний ролик «Ми» 2D графіка (векторна графіка). Ролик піднімає серйозні екологічні проблеми. Куди ми йдемо? Людина, що тобі дійсно потрібно? Чого ти дійсно хочеш? 2D-анімація — створення рухомих об'єктів або сцен з використанням комп'ютерних технологій. Залежно від типу використовуваних в ролику зображень виділяють векторну анімацію і растрову. Відповідно, розрізняються і технічні прийоми. (Рис. 3)

Пластилінова анімація Хейлі Морріс (Hayley Morris) на тему екології. Режисер: Niki DiCesare, виробництво Curious Pictures, 2010 р. (Рис. 4).

«Фільм про екологію» (лялькова анімація). Техніка Stop-motion — це відео матеріал, отриманий з послідовності кадрів, знятих на фото, або обраних з відео. Найбільш звичний для всіх зразок stop-motion — це лялькові та пластилінові мультфільми. Ця техніка передає відчуття реальності того, що відбувається, анімацію графічних об'єктів в середовищі. У ролику мова йде про те, що сьогодні наші міста задихаються від сміття, страждає природа, ліси, поля, річки і озера. Екологія погіршується (Рис. 5).

Анімаційний ролик «Дім» виконаний в техніці flash-анімація. Флеш-анімація — як позмінне чергування зображень за певний період часу (Рис. 6).

Анімаційний ролик «Екологія». Покадрова класична анімація. Мультиплікація найбільш часто використовується при створенні екологічних роликів, надаючи сильний вплив не тільки на дітей, а й на дорослих (Рис. 7).

Екологічний анімаційний ролик громадської міжнародної організації Greenpeace «Позитивна планета». 3D і 2D — змішана техніка. Нагадує про виконання правил поведінки на вулиці, в транспорті, під час прогулянок в сад, парк, ліс та ін. (Рис. 8).

Виконаний в 3D ролик **«Природа і цивілізація»** піднімає тему: в що ми перетворюємо навколишнього нас світ, знищуючи все навколо, руйнуючи природу і екологію? (Рис. 9).

Звичне дотримання морально-етичних норм і правил поведінки в навколишньому середовищі — про це говориться в **анімаційному ролику «Ще один спосіб допомогти природі»**, виконаному у техніці stop motion-анімація (Рис. 10).

В музичних роликах на екологічну тему активно використовуються звуки природи: плескіт хвиль, спів птахів, голос дельфіна, шурхіт лісової листви, вітер і т.д. Вони прекрасно допомагають передати музичний образ і особливе світовідчуття — гармонію з природою.

У роликах різних напрямків музики — рок, реп, джаз, фолк та ін. — відображена тема екології. Кожен раз, коли в світі траплялася спільна біда, вона завжди осідала в творіннях мистецтва. Соціальні рекламні ролики на телебаченні: «Погодуйте птахів», «Врятуйте нашу природу», «Я тут, я існую»,

Рис. 1. Анімаційний музичний ролик «Бережи»
пісочна анімація

Рис. 2 Анімаційний музичний ролик «Глобальне
потеплення» (3D анімація, анімація персонажу)

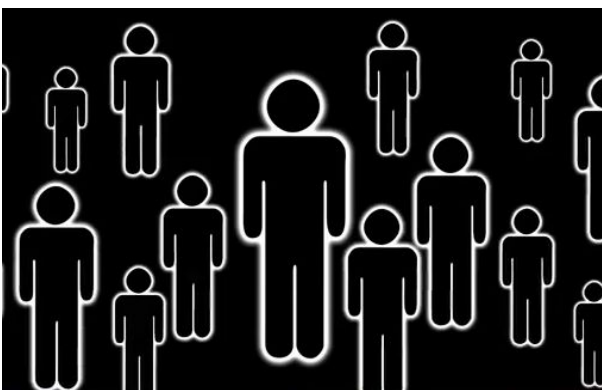

Рис. 3. Анімаційний екологічний ролик «Ми»
2D графіка (векторна графіка)

Рис. 4. Пластилінова анімація Хейлі Морріс
(Hayley Morris) на тему екології

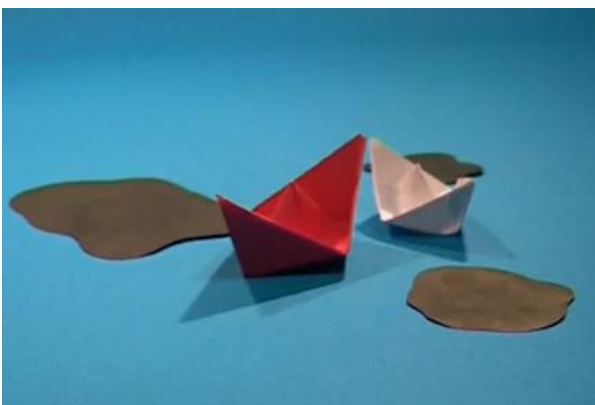

Рис. 5. «Фільм про екологію» Техніка stop
motion анімація (лялькова анімація)

Рис. 6. Анімаційний ролик «Дім» flash-анімація

Рис. 7. Анімаційний ролик «Екологія»:
покадрова класична анімація

Рис. 8. Екологічний анімаційний ролик «Позитивна
планета» 3D і 2D — змішана техніка

Рис. 9. Музичний ролик «Природа та цивілізація»
3D технологія

Рис. 10. «Ще один спосіб допомогти природі»
Техніка: stop motion-анімація

«Дім» — запущена ціла серія телевізійних рекламних роликів «GreenPeace». Екологічне мистецтво — це найдоступніший і найрозуміліший спосіб достукатися до кожного, тому що воно різноманітне за формами, щиро, наочно, образно і торкається найглибших струн — моральних.

Висновки

Людина є головним об'єктом екологічних змін. Екологія людини, крім проблем охорони її фізичного здоров'я, висуває проблему задоволення духовних запитів особистості, розкриття її творчих здібностей, створення сприятливого і комфортного для людини середовища, насиченого образами. Екологічна орієнтація призвела до затвердження нової системи цінностей в дизайні. «Екологічне проектування» не має чітко визначених кордонів — екологічним може бути названий будь — який напрямок в дизайні, що затверджує принципи екологічної етики та орієнтується на гармонізацію відносин людини з навколишнім світом. Проблема екологізації споживання привела до якісної зміни завдань дизайну. У сферу екологічного дизайну залучаються сьогодні найрізноманітніші явища художньо-проектної практики. До завдань екологічного дизайну включаються, з одного боку, вдосконалення сформованої екологічної ситуації шляхом створення продуктів, які відповідають вимогам екології природи, людини і культури, з іншого — цілеспрямований розвиток самого суспільства, можливе стимулювання в ньому органічності й емоційності.

Представники екологічного напрямку в дизайні сподіваються, що таким чином зуміють змінити сформоване в суспільстві ставлення до матеріальних цінностей, сприяти затвердженню пріоритету духовних, творчих і інтелектуальних цінностей. Сьогодні екологічний напрямок в дизайні пов'язаний головним чином з етикою професійної діяльності, зі зміною цілей і завдань дизайну в сучасному світі: «формування екологічно-ціннісних орієнтацій у становленні і розвитку еколого-мислення та еколого-соціальної відповідальності» [4]. Мистецтво — дуже сильний засіб впливу на суспільство. Ніхто не є байдужим до мистецтва і кожен знайде в ньому щось близьке до себе. Тому еко мистецтво росте і розвивається, заповнює все нові й нові ніші: музика, живопис, малюнок, мультимедіа, «відео-арт» та багато інших. Очевидно, що екологію не можна обмежувати тільки завданнями збереження біологічного середовища. Культурна середовище не менш важливе, воно необхідне для духовного, морального життя людини, для її самодисципліни. На сьогоднішній день «екологічний» дизайн — це затвердження принципів екологічної етики та орієнтація на гармонізацію відносин людини з навколишнім світом.

Література:

1. Дерябо С.Д., Ясвин В.А. Экологическая педагогика и психология: Учебное пособие / С.Д. Дерябо, В.А. Ясвин. — Ростов н/Д.: Феникс, 1996. — 480 с.
2. Иовлев В. Эко психология для архитекторов: процесс и форма: учеб. пособие. — Екатеринбург: Архитектон, 1996.
3. Карпова И.Н. Роль единого эколого-образовательного пространства в формировании экологического сознания [Текст] / И.Н. Карпова // Проблемы и перспективы развития образования: материалы междунар. заоч. науч. конф. (г. Пермь, апрель 2011 г.). — Т. 1. — Пермь: Меркурий, 2011. — С. 22–25.
4. Реймерс Н. Экология (Теории, законы, правила, принципы и гипотезы). — М.: Изд-во журнала «Молодая Россия», 1994.
5. Риккерт Г. Наука о природе и наука о культуре. — СПб., 1911.
6. Красилов В.А. Охрана природы: принципы, проблемы, приоритеты. — М.: Знание, 1992. — 162с.
7. Шитикова И.Б. Экологическая ориентация дизайна в перспективах развития современной науки и техники // Фундаментальные исследования. — 2007. — № 1 — С. 45–46.
8. Медведев В.Ю. Роль дизайнера в формировании культуры: учеб. пособие / В.Ю. Медведев. — 2-е изд., испр. — СПб.: СПбГУТД, 2004. — 108 с.

Інтернет ресурси:

1. Экологические рекламные ролики.
2. Режим доступу: <http://bidrealty.ru/ekologiya/68-the-americans-started-on-tv-commercials-environmental.html>
3. Публикации статей, посвящённые экологическому образованию и природоохранной деятельности.
4. Режим доступу: <http://yaroslav.ecologyandculture.ru/index.php?id=5>
5. Современный дизайн: проблема экологии и культурной идентичности.
6. Режим доступу: <http://www.referun.com/n/ekologicheskij-dizayn>
7. Режим доступу до роликів :
8. Рис 1: http://biosfera_ua.livejournal.com/
9. Рис 2 : <http://www.youtube.com/watch?v=I7k1B6Wf4Fg&feature=fvwrrel>
10. Рис 3 : <http://www.youtube.com/watch?v=tAwosNSI4e4&feature=related>
11. Рис 4 : <http://hayleymorris.net/index.php?ongoing/healthad-council/>
12. Рис 5 : <http://www.youtube.com/watch?v=B7ESXs9hNm4&feature=related>
13. Рис 6 : <http://www.youtube.com/watch?v=lyeHLxkKp04&feature=related>
14. Рис 8 : <http://www.youtube.com/watch?v=RO8xOQo41oI&feature=relmfu>
15. Рис 9 : <http://www.youtube.com/watch?v=QPtY-ZLbJt0>
16. Рис 10 : <http://www.youtube.com/watch?v=k3NvGMkojbA&feature=relmfu>